

LIBRI

www.libridergi.org

Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi

Journal of Epigraphy, Reviews and Translations

Sayı VI (2020)

E. ULUŞAHİN (Ed.), *Çeviri ve Kültür*. Ankara 2019. Nobel
Yayınevi, 166 sayfa. ISBN: 9786057662071

Rabia AKÇORU



*Libri: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı VI: Ocak-Aralık 2020) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni R. Akçoru, *Çeviri ve Kültür*. Ed: E. Uluşahin, *Libri* VI (2020) 169-171.

Geliş Tarihi: 15.06.2020 | Kabul Tarihi: 25.06.2020

Elektronik Yayın Tarihi: 03.07.2020

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

**E. ULUŞAHİN (Ed.), *Çeviri ve Kültür*. Ankara 2019. Nobel Yayınevi, 166 sayfa.
ISBN: 9786057662071**

Rabia AKÇORU*

Çeviri en sade anlamıyla bir içeriğin kaynak dilden hedef dile aktarılmasıdır. Çevirmen hem kaynak hem hedef dilin niteliklerine, kültürüne hâkim olarak çeviri yapar. Bu da dilin ayrılmaz parçası kültürü çevirinin bir ögesi haline getirir. Çeviri ve Kültür bu doğrultuda hazırlanan ve beş ayrı araştırmacının kaleme aldığı çalışmalardan oluşan bir yapıttır. Her biri, alanlarına özel konuları çeviri ve kültür bağlamında incelemiş ve tartışmıştır. Editörlüğünü Esra Uluşahin'in yaptığı *Çeviri ve Kültür* adlı kitap, Önsöz ve beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın amacı, Önsöz'de Umberto Eco'nun "Çeviri iki dil arasında değil her zaman iki kültür arasında bir değişimdir" cümlesinden yola çıkılarak açıklanmıştır. Amaç belirtildikten sonra beş bölümün kısa açıklamalarıyla çalışmanın sınırları belirlenmiştir. Beş bölüm her biri farklı araştırmacılar tarafından kaleme alınmış beş çalışmayı içermektedir: Birinci Bölüm: Tahar Ben Jelloun'un Fransızca Au Pays Adlı Yapıtıyla Türkçe Çevirisi Ülkemde'nin Sömürgecilik Sonrası Çeviri Kuramı Bağlamında Karşılaştırmalı Çözümlemesi (1-40); İkinci Bölüm: Avrupa Birliği'nde Kültürel Bütünleşme ve Çeviri Politikaları (41-86); Üçüncü Bölüm: Diplomatik Konferanslarda Türkçe Atasözü ve Deyimlerin İngilizceye Çevirisinde Karşılaşılan Sorunlar (87-116); Dördüncü Bölüm: Tarihte İncil Çevirileri (117-136); Beşinci Bölüm: Kültür Aktarımı Temelinde Sesli Betimleme Çevirisi (137-166). Her bir çalışmanın Özet, Giriş, Sonuç (dördüncü bölüm hariç) ve Kaynakça olmak üzere dört alt başlığı ve çalışmanın içeriği doğrultusunda kendine özgü alt başlıkları bulunmaktadır.

Birinci bölüm kitabın editörlüğünü yapmış olan Esra Uluşahin'in Tahar Ben Jelloun'un Fransızca Au Pays Adlı Yapıtıyla Türkçe Çevirisi Ülkemde'nin Sömürgecilik Sonrası Çeviri Kuramı Bağlamında Karşılaştırmalı Çözümlemesi (1-40) başlıklı çalışmasından oluşur. Özet bölümünde 16.-19. yüzyıllar arasında yaygınlaşan Batı kapitalizmi-emperyalizminin koloni ülkelerindeki bireylerin kimliklerine olan etkisi açıklanıp, Ülkemde adlı yapıt hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Daha sonra yazarın bakış açısı ele alınıp çalışmanın sınırları ve amacı belirtilmiştir. Giriş bölümünde ilk olarak yazar hakkında daha önceki bölümden daha ayrıntılı bilgi verilir. Yazarın bakış açısı sömürgecilik ve frankofon edebiyat bağlamında kısaca değerlendirilir. Daha sonra kitabın ana amacı doğrultusunda işlenecek konular net bir biçimde belirtilir. Birinci bölüm diğer bölümlerin ortak başlıklarından farklı olarak üç alt başlığa daha sahiptir: 1. Sömürgecilik ve Sonrası, 2. Sömürgecilik Sonrası Çeviri, 3. Au Pays ve Çevirisi Ülkemde Adlı Yapıtta Kültürel Unsurların Karşılaştırmalı Çözümlemesi. Uluşahin ilk başlık altında (Sömürgecilik ve Sonrası) sömürgeciliğin tarihinden yola çıkarak sömürülen-sömüren, üst kimlik-alt kimlik kavramlarıyla sömürgeciliğin etkilerini genel olarak ele aldıktan sonra Fransa'nın Afrika'daki sömürge etkinliklerini aktarmıştır. Daha sonra 1970'lerde ortaya çıkan postkolonyal çalışmaların ne olduğunu, neyi amaçladığını ele almıştır. Sömürgecilik Sonrası Çeviri başlığı altında sömürgecilik sonrası yazın çalışmalarının ana konularını kısaca belirttikten sonra çevirinin kültüre, kültürlerarası iletişime ne denli etki ettiğini

* Ph.D., Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygurlikları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Ortaçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. rabiakorcu@gmail.com | 0000-0002-2256-3045

açıklamıştır. Daha sonra bu etkiyi sömürge kültürlerinde inceleyip ana konusu olan Au Pays adlı yapıtı bu bağlama yerleştirdiğini dile getirmiştir. Üçüncü başlığı yapıtı çözümlenmeye ayıran Uluşahin, yapıtın belirli parçalarının özgün ve çeviri biçimlerini vererek bir önceki başlıklarda belirttiği doğrultuda yapıtı ele almıştır. Sonuç bölümünde ise kaynak dil, kaynak kültür ve hedef dil ve kültür bağlamından söz edildikten sonra çevirenin yapıta nasıl yaklaştığı, hangi açıdan ve ne derece başarılı olduğu tartışılmıştır.

Birinci bölümün kaynakçasından sonra Özlem Gülen'in Avrupa Birliği'nde Kültürel Bütünleşme ve Çeviri Politikaları (41-86) adlı çalışmasının yer aldığı ikinci bölüm başlamaktadır. Özet bölümünde Avrupa Birliği'nin birçok konuda uluslar üstü bir yapıya dönüştüğü, üye devletlerin sayısının artmasıyla çok dilli-kültürlü bir niteliğe büründüğü aktarıldıktan sonra çalışmanın amacı belirtilmiştir. Giriş bölümünde Avrupa Birliği'nin kısaca tarihçesine değinilip çok dilli-kültürlü yapısından söz edilmiştir. Bu bağlamda çeviri çalışmaları ve çevirmenlerin rollerinin Avrupa Birliği için önemi anlatılmıştır. Son olarak da çalışmanın sınırları belirtilmiştir. Bu çalışma da bir önceki gibi alt başlıklar altında ele alınmıştır: 1. Kültürel Açıdan Avrupa Birliği Bütünleşmesi, 2. Avrupa Birliği'nde Çokkültürlülük Yaklaşımı, 3. Kültürlerarası İletişim Aracı olarak Çeviri, 4. Bir Kavram Olarak Çeviri Politikası, 5. Kültürel Bütünleşme Çerçevesinde Avrupa Birliği Çeviri Politikaları, 5.1. Kurum İçi Çeviri Politikaları, 5.1.1. Avrupa Komisyonu, 5.1.2. Avrupa Komisyonu, 5.1.3. Avrupa Birliği Adalet Divanı, 5.1.4. Avrupa Birliği Konseyi, 5.1.5. Avrupa Birliği Organları Çeviri Merkezi, 5.1.6. Avrupa Bölgeler Komitesi ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi, 5.2. Kurum Dışı Çeviri Politikaları. Gülen birinci ve ikinci başlık altında yapısal olarak Avrupa Birliği'ni ele aldıktan sonra üçüncü ve dördüncü başlık altında çeviriden ve çeviri politikalarından söz etmiştir. Beşinci başlık altında ise Avrupa Birliği'nin kurum içi ve dışı çeviri politikalarını değerlendirmiştir. Sonuç bölümünde ise Avrupa Birliği'nin amaçları bağlamında çevirinin önemini belirtmiştir.

Gülen'in çalışmasının kaynakçasından sonra Okan Arslan'ın Diplomatik Konferanslarda Türkçe Atasözü ve Deyimlerin İngilizceye Çevirisinde Karşılaşılan Sorunlar başlıklı çalışması yer almaktadır. Arslan, çalışmasının özetinde Konferans çevirmenlerinin pek çok sorunla karşı karşıya kaldığını dile getirmiş ve bu sorunlardan kültürel içeriğin mesajının hedef dile çevrilmesini ele alacağını belirtmiştir. Konuya ilişkin olarak bir anketin sonuçlarının değerlendirileceği ve bu düzlemde soruna bir çözüm bulunmaya çalışılacağını dile getirir. Giriş bölümünde Türkiye'de çeviri çalışmalarının içeriğinden kısaca söz ettikten sonra çeviri çalışmalarını yazılı ve sözlü olarak ikiye ayırır. Sözlü çeviri çalışmalarının kültürel konularla bağdaştıran pek çok çalışma bulunmadığını söylediikten sonra çalışmasının amacını bu bağlama konumlandırır ve çalışmasının sınırlarını Literatür Çalışması ve Metodoloji başlıkları altında çizer. Çalışmasını üç ana başlıkta değerlendirir: 1. Konferans Çevirmenliği ve Diploması, 2. Kültürel İçeriğin Çevrilmesi, 3. Bulgular ve Tartışma. 1. Konferans Çevirmenliği ve Diploması ana başlığının altında yer alan 1.1. Konferans Çevirmenliği başlıklı bölümde sözlü çevirinin başlangıcı ve çevirmenliğin öneminden söze başlayarak ardıl çevirinin tanımı yapıp tarihçesi ele alınmıştır. Daha sonra simültane çevirinin doğuşundan, ardıl çeviriden hangi açılardan farklı olduğundan ve simültane çevirinin konferans çevirmenliğiyle olan bağlantısından söz edilmiştir. Konunun öteki alt başlığı olan 1.2. Konferans Çevirmenliği ve Diploması ve Diplomatik Ortamlarda Karşılaşılan Önemli Güçlükler'de konferans çevirmenliğinin diplomasıyla olan ilişkisi bağlamından çevirinin yapıldığı diplomatik ortamlarda karşılaşılan sorunlar irdelenmiştir. Bu noktada kültürün çeviri üzerinden aktarımı sırasında çevirmenin yaşayabileceği sorunlara "kültür odaklı soyut kavram, güç ilişkileri, çevirmenin her iki dili bilmemesi, dil sürçmesi, ifadelerin bilinçli ya da bilinçsiz yanlış kullanımı, tarafların psikolojik tutumları, hedef dilin ilgili taraflarca yetkin kullanılmayışı ve karmaşık anlatımları" olarak sırayla değinilmiştir. 2. Kültürel İçeriğin Çevrilmesi başlığı altında iki alt başlık yer almaktadır: 2. 1. Kültürel İçeriğin Türkçeden İngilizceye Aktarılması Konusunda Karşılaşılan Sıkıntılar, 2. 2. Sözlü Çeviri Çalışmalarının, Kültürel İçeriğin Türkçeden İngilizceye Çevrilmesi Sorununu Aşma Dâhilinde Analiz

Edilmesi. İlk alt başlıkta ilk olarak sözlü çevirinin kültürle olan ilişkisine kısaca değinilip sözlü çevirinin tanımı yapılmıştır. Sözlü çeviride kültürün önemi yeniden vurgulandıktan sonra kültür öğelerinden atasözleri ve deyimler ele alınmıştır. Atasözleri ve deyimlerin hedef dilden kaynak dile çevrilmesinde yaşanan sorunlar Türkçe ve İngilizce çeviri örnekleri verilerek irdelenmiştir. İkinci alt başlık altında konferans çevirmenliğinin zorluğuna değinilip çevirmenin çeviri öncesi ve sırasında neler yapabileceği, hangi taktik ve stratejileri kullanabileceği ele alınmıştır. Bir önceki alt başlıkla bağlantılı olarak atasözü ve deyimlerin hedef dile nasıl çevrilebileceğine dair örneklerle hem konunun zorluğu hem de bu zorluk konusunda neler yapılabileceği dile getirilmiştir. 3. Bulgular ve Tartışma adlı bölümde ise çalışmanın ana araştırma sorunlarına cevap bulmak amacıyla konferans çevirmenleriyle yapılan bir anket ve sonuçları yer almaktadır. Sonuç bölümünde ise yapılan anket değerlendirilip bu doğrultuda nesnel sonuçlar elde edilemeyeceği, bu anketin ve çalışmanın ne önem teşkil edeceği tartışılmış ve üçüncü bölüm bir kaynakçayla sonlandırılmıştır.

Dördüncü bölüm Aleks Matosoğlu'nun Tarihte İncil Çevirileri başlıklı çalışmasına ayrılmıştır. Matosoğlu, İncil çevirilerinin öneminden, İngilizceye yapılan çevirilerin dile ve kültüre katkısından, yapılan çevirilerin dönemine göre değişen niteliğinden söz ettiği özet bölümünden sonra giriş bölümünde Kitab-ı Mukaddes hakkında temel bilgiler verdikten sonra çalışmanın amacını açıklar. Çalışma bu aşamada toplamda on başlık altında incelenir: İlk Çeviriler, İngilizceye İlk Çeviriler, Orta İngilizce Dönemi Çevirileri, Erasmus'un Çevirisi, Luther'in Çevirisi, Tyndale İncili, Tyndale İncil'i Takip Eden İnciller, Kral James İncili, 1800'lü yıllar, 20. ve 21. Yüzyıllar. Matosoğlu çalışmasını bir Kaynakça'yla bitirir.

Ayhan Güneş'in Kültür Aktarımı Temelinde Sesli Betimleme Çevirisi adlı çalışması beşinci bölümü oluşturmaktadır. Özet bölümünde çeviribilimin genişleyen sınırlarından, sesli betimleme çevirisinin bu alandaki yerinden ve öneminden söz edildikten sonra Giriş bölümünde sesli betimleme çalışmaları ve erişilebilirlik kavramı ele alınmıştır. Daha sonra çalışma beş başlık altında incelenmiştir: 1. Sesli Betimleme Çevirisi, 2. Sesli Betimleme Kullanım Alanları, 3. Sesli Betimleme Metnin Oluşumu, 4. Çeviride Kültür Aktarımı, 5. Sesli Betimleme Çevirisinde Kültür Aktarımı. Güneş, 1. Sesli Betimleme Çevirisi başlığı altında Reis Bey filminden sesli betimleme örnekleri vererek görsel-işitsel çevirinin önemine değinip sesli betimlemenin alt alanı olarak sesli betimleme çevirisini tanımlamıştır. Birçok araştırmacının sesli betimleme çevirisi konusundaki görüşlerine yer verdikten sonra sesli betimleme çevirisinin tarihçesini dünya ve Türkiye genelinde ele almıştır. 2. Sesli Betimleme Kullanım Alanları başlığı altında sesli betimleme çevirisinin sahip olduğu hareket kabiliyeti sayesinde kullanım alanlarının çeşitliliğinden söz etmiştir. Üçüncü başlık altında sesli betimleme metnin oluşum aşamalarını irdelenmiştir. Dördüncü başlık altında çevirinin kültürle olan ilişkisinden, çevirmenin görevinden söz etmiştir. 5. Sesli Betimleme Çevirisinde Kültür Aktarımı başlığı altında ise bir önceki bölümde söz ettiği konuların bağlamında sesli betimleme çevirisini çeşitli strateji örnekleri vererek irdelenmiştir. Güneş, çalışmada sesli betimleme çevirisi hakkında ilgili farkındalığın oluşturulmasına gayret ettiğini, incelenen sesli betimleme örnekleri ile kültür aktarımında kullanılan bazı stratejileri ortaya koyduğu sonucuyla çalışmasını noktaladıktan sonra bir Kaynakça'yla bölümü bitirmiştir.

Çeviri ve Kültür adlı yapıtın geleneksel anlatıya sahip yapıtlardan farklı olduğu söylenebilir. Beş ayrı alanda beş ayrı araştırmacının kaleme aldığı çalışmalardan oluşması, çalışmalar arası bağlantı kurmayı okuyucu için biraz zorlaştırırsa da yapıt söz konusu bölümlerin her birinin çeviri alanına sunduğu katkı dolayısıyla oldukça büyük bir önem taşır.